

Nr 24.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för periodiskt understöd till någons undervisning eller uppfostran, m. m.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I:317 av herr *Andrén* och II:369 av herr *Braconier* m. fl. har hemställts, dels att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta företaga en utredning om möjligheterna att vid inkomsttaxeringen medgiva avdrag för studiekostnader i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna anförts, dels att riksdagen ville besluta sådana ändringar i kommunalskattelagen att avdrag för periodiskt understöd även må ske för vad som utgått till annans undervisning samt att vederbörande utskott ville utarbeta härför erforderliga lagtextändringar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 317.

Vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla skola enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag må därvid icke ske för den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter.

I praxis har avdrag för studiekostnader icke ansetts kunna medgivas (se t. ex. RÅ 1936 Fi not. 211).

Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, i hemortskommunen njuta avdrag för bland annat periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som icke får avdragas från inkomsten av särskild förvärvskälla, dock att avdrag icke må ske för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och ej heller, där understödet icke utgjort skadestånd, för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. I 31 § och 32 § 1 mom. stadgas, att till intäkt av tjänst hänföres periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därest givaren enligt bland annat 46 § är berättigad till avdrag därför. Samma bestämmelser med avseende å avdragsrätt och skattskyldighet för periodiskt understöd gälla jämlikt 2 § och 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt vid den statliga beskattningen.

Frågan om införande av rätt till avdrag för periodiskt understöd till annans undervisning eller uppfostran har tidigare varit föremål för riksdagens bedömande. Sålunda framställdes yrkanden i sådant hänseende i ett flertal vid 1945 års riksdag väckta motioner.

1945 års bevillningsutskott, som i sitt betänkande nr 17 yttrade sig över jämväl andra motionsvis framställda yrkanden, förutsatte, att vissa spörsmål angående avdragsrätt för periodiskt understöd skulle upptagas till behandling av 1944 års allmänna skattekommitté. Utskottet anförde bl. a., att den skattelättnad, som kunde anses påkallad till följd av kostnaderna för undervisning och uppfostran av den skattskyldiges egna barn under 18 år, enligt då gällande bestämmelser vore avsedd att regleras genom ortsavdragen, varför utskottet icke funne befogat, att avdrag för kostnader av angivet slag därjämte skulle medgivas i form av periodiskt understöd. Vad anginge avdragsrätt för periodiskt understöd till den skattskyldiges barn över 18 års ålder skulle enligt utskottets mening en dylik avdragsrätt i regel endast komma sådana skattskyldiga till godo, vilka ägde möjlighet att bereda sina barn fortsatt utbildning. Utskottet ansåg däremot böra tagas under övervägande, huruvida icke avdragsrätt kunde införas för bidrag till undervisning eller uppfostran av andra barn än den skattskyldiges egna.

Riksdagen godkände bevillningsutskottets betänkande och lämnade i enlighet med utskottets hemställan de motionsvis framställda yrkandena utan åtgärd.

I två vid 1948 års riksdag väckta motioner framställdes yrkande om utredning och förslag om skattefrihet för föräldrars eller anhörigas kostnader för barns studier vid högre läroanstalter. Samma års bevillningsutskott anförde i sitt över motionerna avgivna betänkande nr 31, att såväl frågan om den skatterättsliga behandlingen av stipendier till undervisning eller utbildning som spörsmålet om avdragsrätt för periodiskt understöd för undervisning eller uppfostran vore under utredning inom 1944 års allmänna skattekommitté. Med hänsyn därtill fann utskottet anledning saknas att förorda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet.

Riksdagen lämnade i enlighet med utskottets hemställan sistnämnda motioner utan åtgärd.

Av innehållet i de nu *förevarande motionerna* må här återgivas följande.

Sedan år 1945, då bevillningsutskottet och riksdagen avvisade kraven om revision av bestämmelserna rörande avdrag för periodiskt understöd, syntes frågan ha kommit i ett nytt läge. Till inackorderade lärjungar vid läroverk, kommunala mellanskolor, högre folkskolor, m. fl. läroanstalter utgicke nu icke behovsprövade grundstipendier å 500 kronor per läsår och till lärjungar, vilka dagligen reste från bostadsorten till skolan och åter, icke behovsprövade grundstipendier å högst 200 kronor per läsår. Dessutom utgicke i olika former behovsstipendier. För de universitets- och högskolestuderande hade frågan om de sociala stödåtgärderna ännu icke fått en tillfredsställande lösning. Den studentsociala utredningen hade emellertid i ett betänkande (SOU 1948: 42) föreslagit en rad studentsociala stödåtgärder, däribland behovsprövade statsstipendier (motsvarande kostnader under nio månader per år för kost eller för bostad och kost) för studerande med minst genomsnittlig studiebegävninng.

Därest en reform skulle genomföras på grundval av studentsociala utred-

ningens förslag, komme möjligheterna för de mindre bemedlade att genomgå universitets- eller högskoleutbildning att avsevärt underlättas. Det hade vid remissbehandlingen påpekats, att skillnaden mellan olika familjers bidragsförmåga på grund av den pågående, faktiska inkomstutjämnningen i samhället nu vore väsentligt mindre än den tidigare varit. Sveriges förenade studentkårer anförde i anslutning till detta: »Då enligt verkställda utredningar de årliga studiekostnaderna för en student för närvarande belöper sig till mellan 3 500 och 4 000 kronor, är det uppenbart, att endast en mycket ringa del av landets inkomsttagare är i stånd att av sina löpande inkomster helt bekosta exempelvis två barns uppehåll vid universitet eller högskola.» Detta torde vara helt ostridigt när det gällde familjer i inkomstskikten närmast över »stipendiegränsen» (uppskattningsvis 10 000 à 12 000 kronors årsinkomst), men icke heller i fråga om familjer i högre inkomstlägen borde bidragsförmågan överskattas.

En annan i detta sammanhang betydelsefull fråga vore den om avdragsrätt för studiekostnader. I praxis medgaves icke dylikt avdrag. Detta kunde förefalla rimligt i fråga om studier av vissa slag, såsom elementär allmänutbildning eller hobbystudier, däremot icke beträffande studier, som vore avsedda och även ägnade att främja förvärvet av intäkter. I det senare fallet vore studiekostnaderna att betrakta som omkostnader för intäkternas förvärvande och borde såsom sådana vara avdragsgilla. Därest studiekostnader gjordes avdragsgilla, kunde denna avdragsrätt utnyttjas av exempelvis ett kontorsbiträde, som på kvällarna toge kurser i stenografi eller maskinskrivning. När det emellertid gällde särskilt tidskrävande studier, vilka regelmässigt bedrevs utan att den studerande hade förvärvsinkomster samtidigt, bleve avdragsrätten av föga värde, därest den icke finge utnyttjas under andra beskattningsår än då omkostnaderna ägt rum.

Det syntes vara såväl rättvist som tekniskt möjligt att beträffande dem som bedrivit studier medgiva, att avdragsrätten för studiekostnader finge utnyttjas först sedan studierna avslutats och vederbörande inträtt i förvärvslivet. Det måste i sådant fall bli fråga om avskrivning av studiekostnadsbeloppet (examens förvärvskostnader). Av praktiska skäl torde det vara lämpligt att draga en gräns vid studentexamen och i tidshänseende motsvarande utbildning.

Grundtanken beträffande avskrivningsrätt vore, att de årliga avdragen skulle vara avpassade så att anskaffningsvärdet i dess helhet avskreves under den tidrymd tillgången beräknades vara ekonomiskt användbar. Tillämpat på den immateriella förmögenhetstillgång, som en examen kunde anses utgöra, skulle detta innebära att studiekostnaden skulle vara i sin helhet avdragen först vid inträdet i pensionsåldern. Beträktat ur statens synpunkt vore det emellertid praktiskt taget likgiltigt om avskrivningstiden gjordes kortare, och ur den enskildes synpunkt kunde detta anses önskvärt, framför allt när det gällde de akademiker som vid inträdet i förvärvslivet vore skuldsatta (dessa vore enligt 1945 års akademikerutredning i majoritet). Det torde vara ofrånkomligt, att det avdragsgilla beloppet fastställdes efter schablonmässiga grunder.

Utskottet. I de förevarande motionerna har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta företaga en utredning om möjligheterna att vid inkomsttaxeringen medgiva avdrag för studiekostnader i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna anförts. Vidare har i motionerna yrkats, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i kommunalskattelagen att avdrag för periodiskt understöd även finge ske för vad som utgått till annans undervisning.

Beträffande spørsmålet om införande av avdragsrätt för studiekostnader har utskottet inhämtat, att en av Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) till chefen för finansdepartementet i december 1949 gjord framställning om utredning därutinnan överlämnats till 1944 års allmänna skattekommitté, som därvid erhållit i uppdrag att verkställa sådan utredning. Med hänsyn härtill finner utskottet anledning saknas att förorda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har frågan om rätt till avdrag för periodiskt understöd till annans undervisning varit föremål för riksdagens uppmärksamhet i anledning av motionsvis framställda yrkanden vid 1945 och 1948 års riksdagar. De härutinnan framställda yrkandena föranledde emellertid icke någon riksdagens åtgärd. Av nämnda års bevillningsutskott framhölls därvid bl. a., att frågan om avdragsrätten för periodiskt understöd för utredning hänskjutits till 1944 års allmänna skattekommitté.

Enligt vad utskottet inhämtat är den av 1944 års allmänna skattekommitté i förevarande hänseende verkställda utredningen nu i det närmaste avslutad, och kommittén avser att om några månader avgiva betänkande med förslag i ämnet. På grund härav anser sig utskottet icke böra taga ställning till den av motionärerna ifrågasatta utvidgningen av avdragsrätten för periodiskt understöd. Utskottet avstyrker således motionerna jämväl i denna del.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 317 av herr Andrén och II: 369 av herr Braconier m. fl. angående rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för periodiskt understöd till någons undervisning eller uppfostran, m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1950.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande: se under betänkandet nr 23.
